

Gra miejska „Kieleckie Pomniki Niepodległości”

„Kielce są dla mnie czem pierwszy uśmiech ukochanej, czem pierwszy promień rannego brzasku” – tak Józef Piłsudski powiedział o wydarzeniach z sierpnia 1914 roku, kiedy wraz ze swoimi Strzelcami rozpoczął walkę o niepodległość.

Nasze miasto stało się ważnym miejscem na szlaku bojowym polskich oddziałów, można powiedzieć także, że pierwszą nieformalną stolicą odradzającej się Polski. Zatem historia Kielc nierozdzielnie związana jest z postacią Józefa Piłsudskiego i pozostającymi pod jego komendą żołnierzami, co upamiętniają liczne budynki, pomniki i tablice.

Zapraszamy więc do gry miejskiej „Kieleckie Pomniki Niepodległości”.

Prolog. Pomnik Henryka Sienkiewicza

Wędrówkę po Kielcach rozpoczynamy od Placu Moniuszki u zbiegu ulicy Ewangelickiej i Sienkiewicza. Znajduje się tu pomnik powieściopisarza, którego dzieła pisane „ku pokrzepieniu serc” znakomicie wpisują się w walkę Polaków o odzyskanie wolności.

Przeczytaj wierszyk, który wskaże ci pierwszy przystanek na szlaku.

*Stoisz pod pomnikiem, drogi przyjacielu,
Gdzie polski noblista siedzi „na fotelu”.
Patrzy w dół ulicy swojego imienia.
„Quo vadis?” – zapyta trochę od niechcenia.*

*Powiedz mu, że szukasz wielkiego marszałka
I kieleckich pomników, gdzie toczyła się walka.
Będę twym przewodnikiem, pisarz Ci odpowie,
Co Trylogię napisał i Sienkiewicz się zowie.*

*„Na koniku tam jedzie, poznasz go po szabli.
Ruszaj zatem prędko, bo czas już Cię nagli.
Idź krótką uliczką do Placu Wolności,
On powie Ci historię o dniu niepodległości”.*

Przystanek 1. Pomnik Józefa Piłsudskiego na Placu Wolności

Pomnik ten odsłonięto 12 sierpnia 2014 r., a więc w setną rocznicę wkroczenia I Kompanii Kadrowej do Kielc. Postać marszałka na koniu wykonana jest z brązu, a cokół z czerwonego granitu wołyńskiego.

Zadanie 1.

Przeczytaj uważnie tekst na pomniku, popytaj przechodniów i udziel odpowiedzi na pytania.

1. Jaki tytuł nosi pieśń zacytowana na pomniku?

.....

.....

2. Kto ufundował kamień, z którego wykonano cokół pomnika?

3. Jak w czasach PRL nazywał się plac, przy którym stoi obecnie pomnik?

.....
Przeczytaj wierszyk, który wskaże Ci następny przystanek.

*Spójrz, gdzie Piłsudski na Kasztance jedzie,
To wielki dowódca, on cię nie zawiedzie,
Na wprost jest Katedra, za nią biskupa stolica,
Przy wejściu na prawo jest w ścianie tablica.*

Przystanek 2. Pałac Biskupów Krakowskich – Tablica poświęcona Józefowi Piłsudskiemu.

W sierpniu i wrześniu 1914 r. po wkroczeniu Strzelców do Kielc znajdowała się tu kwatery główna Józefa Piłsudskiego, biuro werbunkowe, drukarnia oraz intendentura, czyli jednostka zajmująca się dostarczaniem zaopatrzenia dla wojska. Tablicę upamiętniającą pobyt Piłsudskiego w Pałacu wmurowano w 1936 roku, a następnie zamurowano w czasach PRL, aby zatrzeć pamięć po sławnym komendancie. Odkryta została przypadkowo podczas remontu w latach osiemdziesiątych.

W pałacu znajduje się także Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego, ale to już temat na osobną wycieczkę.

Zadanie 2.

Odszukaj umieszczoną nad wejściem do pałacu marmurową tablicę ze słowami wypowiedzianymi przez Piłsudskiego w 1920 roku, a następnie uzupełnij cytat.

„Rzeczą jest stworzyć dla
co błyska, a gdy trzeba”.

Przeczytaj wierszyk i odszukaj kolejny przystanek.

*Gdzie teraz się udasz, młody przyjacielu?
Na Sienkiewce pod „oczkiem” są drzwi do hotelu.
Bristol się nazywa, stara kamieniczka,
Z rosyjskim patrolem była tam potyczka.*

Przystanek 3. Tablica upamiętniająca pierwszą potyczkę ułanów z I Pułku Ułanów Legionów Polskich.

12 sierpnia 1914 r. pod Hotelem Bristol miała miejsce potyczka 13 ułanów Władysława Beliny-Prażmowskiego z oddziałem rosyjskich kozaków. Wydarzenia te upamiętnia jedna z części słynnego tryptyku namalowanego przez Stanisława Batowskiego we Lwowie. Już w 1935 była tu tablica, która zaginęła po II wojnie światowej. Uroczystości ponownego odsłonięcia tablicy odbyły się 25 lipca 2015 roku.

Zadanie 3.

Rozszyfruj telegram, wykorzystując napis na tablicy w ten sposób, że cyfra rzymska oznacza linię tekstu z tablicy, a arabska odpowiednią literę w tej linii.

II2, VIII1, VI3, IV2, VI3 / VII35, VI3, III3, VI5, VII2, V5, I3 / 16.00 / V1, VII3, II3, IX2, V5,
IX2, IV3, II5, I3 / V1, I6, V3, I6 / VI1, I6, IX15 / VI5 / VIII1, II2, VI5, IV3, VIII1, IV3, I4, I6.

Przeczytaj wierszyk, który wskaże ci następny przystanek.

*Podążaj dalej tym pięknym deptakiem,
Aż do samej góry legionowym szlakiem.
Potem pod ulicą z twardego metalu,
Staniesz wnet na pewno przy dworca portalu.*

*Już orzeł wysoko siedzi na cokole.
Widzi go na pewno twe oko sokole.
Już rozpostarł skrzydła do lotu się zrywa.
Pierwsze strzały padły, Ojczyzna go wzywa.*

Przystanek 4. Pomnik Niepodległości

Pomnik Niepodległości znajduje się przed kieleckim dworcem PKP, gdzie 12 sierpnia 1914 roku doszło do pierwszej wymiany ognia z patrolem rosyjskim. Pierwotny pomnik odsłonięto w 1929 roku. W tym samym czasie okoliczny plac nazwano też Placem Niepodległości. W czasie II wojny światowej w 1939 roku pomnik uległ uszkodzeniu w wyniku bombardowań a następnie z rozkazu okupanta został rozebrany. W czasach PRL sytuacja polityczna nie pozwalała na odbudowę pomnika i dopiero w latach 90. powrócono do tej idei. Nowy pomnik na wzór pierwotnego odsłonięto 11 listopada 2002 roku. Na frontowej ścianie dworca znajduje się także tablica upamiętniająca 20. rocznicę wkroczenia Piłsudskiego do Kielc.

Zadanie 4.

Przeczytaj uważnie tablice wmurowane w pomnik oraz ścianę dworca a następnie rozwiąż krzyżówkę.

1. Pierwszy marszałek Polski.
2. Padły tu pierwsze w walce o niepodległość.
3. Bóg Ojczyzna.
4. Siedzi na cokole.
5. Polskie – sformowane przez Piłsudskiego.
6. Ufundowali pierwszy pomnik w 10 rocznicę odzyskania niepodległość oraz tablicę.
7. Zbudowało pomnik z inicjatywy Armii Krajowej.
8. Zbombardowali poprzedni pomnik z 1929 r.

1.				S						
			2.	T						
3.				R						
			4.	Z						
				5.	E					
				6.	L					
7.					C					
8.					Y					

Przeczytaj wiersz który doprowadzi cię do następnego przystanku.

*Teraz etap przed tobą, długi powiem szczerze,
Nie martw się, nie taki, jak przebyli żołnierze,
Co z Krakowa ruszyli już w pełnym rynsztunku
I pod Kielce podeszli, nie znając frasunku.*

*Wróć na Sienkiewicza, rusz Żelazną śmieiej,
Potem Żytnią maszeruj jak możesz najdalej.
Przejdź na drugą stronę, jest już Ogrodowa,
Lecz Ty zmierzaj dalej, tam gdzie Spacerowa.*

*Teraz pospaceruj tą właśnie ulicą,
Aż do skrzyżowania z ważniejszą przecznicą.
Przy światłach z Krakowską stoi Boża Matka,
Strzelców tędy przeszła dość spora gromadka.*

Przystanek 5. Tablica upamiętniająca 90. rocznicę wkroczenia Strzelców do Kielc.

W tym miejscu, jak podaje napis na tablicy, skaut Czesław Bankiewicz złożył raport komendantowi Józefowi Piłsudskiemu. Warto pamiętać, że właśnie tędy 12 sierpnia 1914 roku wmaszerowało do miasta od strony Krakowa około 400 Strzelców Piłsudskiego. W latach 1924–1939 co roku (za wyjątkiem 1934 roku, kiedy to marsz odwołano ze względu na powódź w Małopolsce) organizowane były „Marsze Szlakiem I Kompanii Kadrowej”. Marsze te przerwał wybuch II wojny światowej, a następnie czasy komunizmu. Do tradycji powrócono dopiero w 1981 roku i od tamtej pory marsze odbywają się nieprzerwanie do dziś.

Zadanie 5.

Oblicz, który z kolei „Marsz Szlakiem I Kompanii Kadrowej” odbył się w tym roku.

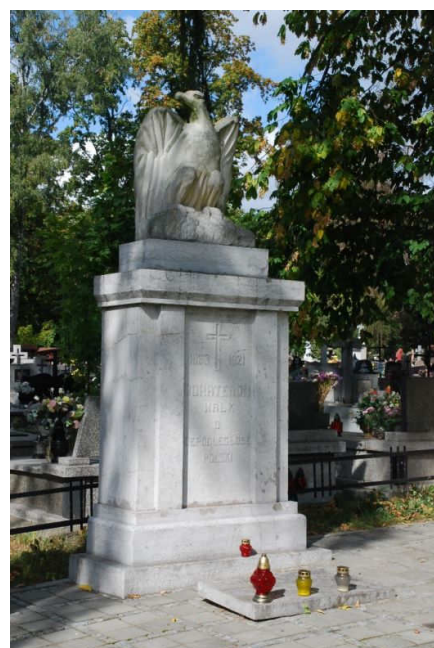
Przeczytaj wierszyk i udaj się do następnego przystanku.
(patrz załącznik do gry – Plan kieleckiej nekropolii).

*Musisz teraz się udać pierwszego kosmonauty drogą,
Potem obok stadionu, nim cię trudy zmogą.
Skręć w Zygmunta Kwasa, idź do końca ulicy.
Cmentarz Żołnierzy Radzieckich jest tu w okolicy.*

*Wejdziesz na teren cmentarza, przyjrzyj się mogiłom,
W rogu z lewej strony jest niewielki wyłom.
Przejdź do innej części, omiń mogił szereg
Znajdziesz białe krzyże, Wojsk Polskich Kwaterę.*

Przystanek 6. Pomnik poświęcony Bohaterom Walk o Niepodległość Polski (Załącznik do gry, obszar cmentarza nr 9)

Na Cmentarzu Wojskowym będącym częścią dawnego Cmentarza Prawosławnego znajdują się przeniesione tu z innych miejsc liczne mogiły żołnierzy walczących o niepodległość w latach 1914–1921 oraz weteranów postania styczniowego. Pomnik poświęcony tym bohaterom przypomina nieco swoim wyglądem Pomnik Niepodległości spod dworca PKP. Na wysokim, wyróżniającym się z otoczenia cokole charakterystyczny orzeł, tu bez korony, szykuje się do lotu. Całość uzupełnia leżąca przed pomnikiem kamienna płyta z 1925 roku poświęcona nieznanym żołnierzom, przeniesiona tu z Rynku, który przed wojną nosił miano Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Zadanie 6.

1) Odszukaj krzyże poświęcone: Piotrowi Ratajewiczowi i Ewarystowi Orewickiemu

Podaj stopień wojskowy tych żołnierzy:

Napisz pełne nazwy jednostek

wojskowych, do których należeli:

2) Oblicz ile białych krzyży znajduje się w Kwaterze Wojsk Polskich.

Przeczytaj wierszyk i idź do następnego przystanku.

*Wykonałeś zadanie? Ruszaj w dalszą drogę,
To ostatni już etap – niedaleko, za rogiem.
Księża Piotra ulicą, omiń po lewej stadion,
Ujrzysz wnet na cokole, jak maszeruje legion.*

Przystanek 7. Pomnik Czynu Legionowego

Pomnik znajduje się na Placu im. Marszałka Józefa Piłsudskiego. Na wysokim cokole umieszczono sylwetki czterech strzelców z I Kompanii Kadrowej. Pierwotny pomnik z wykonanymi z gipsu figurami umiejscowiono tu w 1938 roku. Pozostała po nim dziś tylko tabliczka informacyjna na pobliskim kamieniu. Zniszczony czasie II wojny światowej pomnik zrekonstruowano, odlano z brązu i ustawiono ponownie w 1991 roku. W 2015 roku ukończono rewitalizację placu, pomnik podświetlono.

Zadanie 7. Poszukaj informacji na pomniku i udziel odpowiedzi na poniższe pytania.

1) Kto był autorem pierwotnego pomnika z 1938 r.?

.....

2) Kto jest autorem zrekonstruowanego pomnika?

.....

3) Kto poświęcił pomnik w 1991 r.?

.....

Przeczytaj wiersz i idź do ostatniego przystanku.

*Popatrz jeszcze uważnie na strzelców mundury
Nieopodal za nimi Wojewódzki Dom jest Kultury
Podejdź teraz do gmachu trzy tablice nad wejściem
Na naszym szlaku wolności to ostatnie już miejsce.*

Przystanek 8. Tablice upamiętniające 80. i 90. rocznicę odzyskania niepodległości oraz 80. Rocznicę Bitwy Warszawskiej.

Tablice znajdują się na frontowej ścianie Wojewódzkiego Domu Kultury. Budynek ten wraz ze strzelnicą i boiskiem sportowym zbudowano z myślą o pracy członków stowarzyszeń przysposobienia wojskowego i oddano do użytku w 1935 roku. Pierwotnie nosił nazwę Domu

Wychowania Fizycznego i Przynależenia Wojskowego im. Józefa Piłsudskiego. Po II wojnie światowej otrzymał obecną nazwę.

Zadanie 8. Odszukaj odpowiednią tablicę i uzupełnij wspomnienie J. Piłsudskiego o Kielcach.

„Kielce są tak wyjątkowo drogie moim i wspomnieniom wielkiej części , bo tu był pierwszy pocałunek , bo tu był pierwszy krok do naszych girlandy ...”

Epilog

*Tu niestety musimy rozstać się przyjacielu,
Przeszedłeś szmat drogi, jesteś wreszcie u celu.
Rozwiązałeś zadania i masz więcej wiedzy,
A Strzelcy z Galicji to już twoi koledzy.*

*Zapamiętaj te wszystkie sławne wydarzenia,
Wielkich bohaterów, ich myśli, wspomnienia,
A gdy w naszym mieście będziesz kogoś gościł,
Poprowadź go szlakiem ku niepodległości.*

I. Źródła:

- 1.L. Michalska-Bracha, *Kielce na legionowym szlaku*, w: *Przewodnik. Kielce i okolice*, Kielce INFOMAX 1999,
2. Strona internetowa Urzędu Miasta Kielce: www.um.kielce.pl/pomitab/pilsudski/
- II. Załącznik – Plan kieleckiej nekropolii przy ul. Ks. Piotra Ściegiennego:

